

LIETUVOS RESPUBLIKOS GENERALINĖ PROKURATŪRA

PROKURORŲ ETIKOS KOMISIJOS IŠVADA DĖL GALIMO PROKURORĖS R. P. ETIKOS KODEKSO PAŽEIDIMO

2014 m. liepos 25 d.
Vilnius

Prokurorų etikos komisija (toliau – Komisija) 2014 m. birželio 20 d. posėdyje, vykusiame Generalinėje prokuratūroje, dalyvaujant Komisijos nariams Vidai Ramanauskienei (Komisijos pirmininkei), Inesai Gulbinienei, Jurgitai Paužaiti-Kulvinskienei, Kaziu Pėdnyčiai, Gintautui Valickui, sekretoriaujant Monikai Kalinauskienei (Komisijos sekretorei), išnagrinėjusi Kauno apygardos vyriausiojo prokuroro D. V. kreipimąsi „Dėl galimo prokurorės R. P. Etikos kodekso pažeidimo“;

n u s t a t ė:

Komisijoje gautas ir priimtas nagrinėti 2014-02-17 (registracijos Nr. 3S-13788) Kauno apygardos vyriausiojo prokuroro D. V. kreipimasis dėl Kauno apygardos prokuratūros Antrojo baudžiamojo persekiojimo skyriaus prokurorės R. P. galimai padaryto pažeidimo įsigyjant žemesne nei rinkos kaina automobilį iš užsienio valstybėje sulaikyto, įtariant kontrabandos gabenimu, Lietuvos piliečio A. M. Kreipimesi prašoma spręsti dėl tyrimo dėl prokurorės R. P. galimai padaryto Lietuvos Respublikos prokurorų etikos kodekse (toliau – Kodeksas) numatyto atsakomybės principo („vengti tarnybos ir ne tarnybos metu žodžiais arba savo elgesiu paniekti ar žeminti prokuroro, kaip valstybės pareigūno, ir prokuratūros, kaip valstybės institucijos, vardą“) ar kitų prokuroro profesinės etikos pagrindinių principų pažeidimo.

Tiriant nurodytą kreipimąsi, 2014-04-25 vykusiame Komisijos posėdyje buvo nuspręsta kreiptis į Valstybinę mokesčių inspekciją, prašant išaiškinti, kaip vertintinas pirkimo pardavimo sandoris, kai prekė įsigyjama žymiai žemesne negu rinkos kaina, t. y. ar skirtumas tarp rinkos ir įsigijimo kainos gali būti vertinamas kaip pajamos natūra, reglamentuotos Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatyme, ar tokios pajamos turi būti deklaruojamos ir ar jos yra apmokestinamos. Taip pat nuspręsta kreiptis į Vyriausiąją tarnybinės etikos komisiją, prašant išaiškinti, kaip vertintinas pirkimo pardavimo sandoris, kai prekė įsigyjama žymiai žemesne negu rinkos kaina, t. y. ar skirtumas tarp rinkos ir įsigijimo kainos gali būti vertinama kaip dovana ir ar turi būti deklaruojama viešųjų ir privačiųjų interesų deklaracijoje.

Komisija tyrimo metu nustatė, kad Kauno apygardos prokuratūroje 2013-12-18 panaikinus nutarimą atsisakyti pradėti ikiteisminį tyrimą buvo pradėtas ikiteisminis tyrimas Nr. 20-9-01176-13 pagal Baudžiamojo kodekso 294 straipsnio 1 dalį dėl savavaldžiavimo. Šis tyrimas 2013-01-30 nutarimu buvo nutrauktas Baudžiamojo proceso kodekso 3 straipsnio 1 dalies 1 punkto pagrindu konstatavus, kad nesurinkta pakankamai objektyvių, neginčijamų ir pagrįstų duomenų, leidžiančių teigti, kad būtų padaryta veika, turinti nusikaltimo, numatyto Baudžiamojo kodekso 294 straipsnio 1 dalyje, požymių, esamomis aplinkybėmis veika nesiekia baudžiamosios atsakomybės lygio, didelės žalos niekam nepadaryta. Tolesnis ikiteisminio tyrimo atlikimas negali būti grindžiamas abejonių išsklaidymo, prielaidų, spėjimų patvirtinimo ar paneigimo pagrindu, nes taip būtų nepagrįstai naudojami ikiteisminio tyrimo įstaigų žmoniškieji ir materialiniai ištekliai.

Ikiteisminio tyrimo Nr. 20-9-01176-13 metu buvo nustatyta, kad A. M. 2013-11-17 Jungtinėje Karalystėje buvo sulaikytas dėl narkotinių medžiagų kontrabandos ir laikinai įkalintas,

taip pat surinkta pagrįstų duomenų, kad ir anksčiau, būtent 2011-04-04, A. M. buvo sulaikytas ir įkalintas Nyderlandų karalystėje dėl kontrabandos. Liudytoja R. P. patvirtino, kad A. M. yra jos draugas, o pastarojo motina N. M. ir liudytojas D. J. patikino, kad šie du asmenys yra sugyventiniai, tad ikiteisminio tyrimo metu nustatytos šios ir kitos faktinės aplinkybės sudaro pagrindą manyti, kad A. M. ir R. P. gali palaikyti artimus santykius. A. M., būdamas sulaikytas, jam priklausiusį automobilį „Hummer H3“ pardavė R. P. už kainą, kuri yra žymiai mažesnė nei rinkos, dėl kitoje Europos Sąjungos šalyje galimai įvykdyto stambaus masto kontrabandos.

Kreipimesi nurodoma, kad A. M. galėjo būti taikomas turto konfiskavimas, kas kėlė abejonių dėl realių šio sandorio šalių ketinimų, tačiau tai nebuvo ikiteisminio tyrimo Nr. 20-9-01176-13 dalykas. R. P. yra Kauno apygardos prokuratūros Antrojo skyriaus prokurorė ir pagal Kauno apygardos vyriausiojo prokuroro 2013 m. birželio 5 d. įsakymo Nr. V-19 „Dėl Kauno apygardos prokuratūros prokurorų veiklos sričių patvirtinimo, specializacijų baudžiamajame procese ir ikiteisminių tyrimų paskirstymo prokurorams tvarkos nustatymo“ 1.6.15.1 punktą organizuoja ikiteisminį tyrimą ir jam vadovauja baudžiamosiose bylose dėl kontrabandos (BK 199 str.), muitinės apgaulės (BK 199¹ str.), neteisėto disponavimo akcizais apmokestinamomis prekėmis (BK 199² str.), neteisėto prekių ar produkcijos neišvežimo iš Lietuvos Respublikos (BK 200 str.), kuriose ikiteisminį tyrimą atlieka apygardos prokuratūros veiklos teritorijoje esančių ikiteisminio tyrimo įstaigų ikiteisminio tyrimo pareigūnai, todėl esamomis aplinkybėmis kilo abejonių dėl R. P. galimo viešųjų ir privačių interesų konflikto (2012-10-01 deklaracijoje sutuoktinis, sugyventinis, partneris nenurodytas, o vėliau teiktų deklaracijų nėra) bei prokuroro etikos.

Komisija, nagrinėdama kreipimąsi, tyrė ir vertino gautus dokumentus, 2014-04-03 prokurorės R. P. pateiktą paaiškinimą tuo aspektu, kiek kreipimėsi nurodytos aplinkybės susijusios su galimai padarytu Kodekso pažeidimu.

Prokurorė R. P. 2014-04-03 paaiškiniame Komisijai nurodė, kad su A. M. įstatymų nustatyta tvarka partnerystės nėra įregistravusi ir A. M. nėra jos sugyventinis. Su minėtu asmeniu daugiau kaip vienerius metus bendrai negyveno, tikslų sukurti šeiminius santykius neturėjo, todėl atsižvelgiant į Civilinio kodekso 3.229 straipsnio nuostatas, kuriomis apibrėžta sugyventinių ir partnerystės sąvoka, pagal Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo 6 straipsnį („Deklaracijos turinys“) deklaruoti ryšių su A. M. bei nurodyti deklaracijoje jo duomenis nebuvo jokio teisinio pagrindo. Kauno apygardos prokuratūroje pagal priskirtą veiklos sritį ir nustatytą specializaciją baudžiamajame procese prokurorė R. P. organizuoja ikiteisminį tyrimą ir jam vadovauja baudžiamosiose bylose dėl kontrabandos (BK 199 str.), muitinės apgaulės (BK 199¹ str.), neteisėto disponavimo akcizais apmokestinamomis prekėmis (BK 199² str.), neteisėto prekių ar produkcijos neišvežimo iš Lietuvos Respublikos (BK 200 str.), kuriose ikiteisminį tyrimą atlieka apygardos prokuratūros veiklos teritorijoje esančių ikiteisminio tyrimo įstaigų ikiteisminio tyrimo pareigūnai.

R. P. priskirta specializacija baudžiamajame procese ir A. M. įvykdyta nusikalstama veika Jungtinėje Karalystėje tarpusavyje niekaip nesusijusios. Apie tai, kad A. M. rengėsi įvykdyti nusikalstamą veiką jokios informacijos neturėjo, o sulaikymo fakto sužinojimas niekaip neturėjo įtakos ir ateityje neturės prokurorės darbui pagal priskirtą veiklos sritį ir nustatytą specializaciją. Automobilio „Hummer H3“ (toliau – daiktas), pirkimo pardavimo sandoris, kuriuo ji įgijo šį daiktą už 9000 Lt ir įregistravo VĮ „Regitra“ savo vardu, nėra apsimestinis. Sandoriu, o tuo labiau sandorio kainos nustatymu nebuvo siekiama išvengti spėjamai galimo turto konfiskavimo. Šis sandoris sudarytas laisva pardavėjo ir pirkėjos valia, neribojant sandorio šalių valios apsispręsti, visiškai suvokiant sandorio turinį ir iš jo kylančias šalių teises ir pareigas, o sandorio kaina buvo nustatyta atsižvelgiant į pardavėjo aiškiai išreikštą poreikį iš sandorio gauti šalių susitarimu apibrėžtą pinigų sumą, t. y. 9000 litų, taip pat ir į pardavėjo poreikį nuosavybės teises į daiktą perleisti pirkėjui, kuomet prieš aptariamą sandorį daikto buvusio savininko A. M. žodiniu susitarimu aptartomis sąlygomis faktiškai buvo perleistos valdymo ir naudojimosi daiktu teisės. Sandoris sudarytas įgyvendinant realius sandorių šalių ketinimus – 9000 litų yra perduoti pardavėjui, o pirkėja įgijo automobilį, kuriuo ir toliau naudojasi bei turi teisę laisvai disponuoti.

Prokurorės nuomone, ji neprivalėjo siekti, kad daiktas būtų parduotas už didesnę kainą,

nei ją nustatė daikto savininkas, ir mokėti už daiktą brangiau, ar siekti, kad sutartyje būtų nurodyta didesnė pinigų suma, nei iš tikrųjų buvo sutarta už daiktą mokėti. Pagal teisės aktus fiziniai asmenys, sudarydami tokius sandorius, nesaistomi pareiga nustatyti sandorio dalyko rinkos vertę ir sandorį sudaryti nenukrypstant nuo vien statistiniais rodikliais paremtos rinkos vertės. Atsižvelgiant į anksčiau patirtas išlaidas valdant šį daiktą ir naudojantis juo bei į prognozuojamas daikto tolesnio išlaikymo išlaidas, pardavėjui ir pirkėjai žinomą daikto techninę būklę, daikto patrauklumo rinkoje nebuvimą dėl didelių eksploatacinių išlaidų ir degalų sąnaudų, daikto vertė aptariamam sandoriui nustatyta tinkamai, adekvačiai sandorio šalių poreikiams. Šiuo sandoriu nebuvo pažeistos jokios trečiųjų asmenų teisės, nes šiuo sandoriu nesukurtos jokios sąlygos, iš kurių trečiųjų asmenų teisių pažeidimas apskritai galėtų kilti. Daiktas nebuvo įkeistas, nebuvo jokių kitų apribojimų daiktą valdyti, naudotis juo ir disponuoti, dėl daikto nebuvo jokių ginčų, iš kurių kokie nors apribojimai būtų galėję kilti.

Prokurorė nemano, jog faktas, kad sudarius sandorį su kitoje valstybėje už galimai nusikaltimo padarymą sulaikyto asmens, su kuriuo iki tol bendravo, šeimos nariu dėl daikto, kurį iki tol pati valdė, naudojosi ir prižiūrėjo, galėjo sukelti tokius padarinius, kuriuos būtų galima vertinti kaip vengtiną elgesį, kuriuo paniekintas, žeminamas valstybės pareigūno ir prokuratūros, kaip valstybės institucijos, vardas. Šio sandorio prielaidos negali būti vertinamos atlygintinumo vien ekvivalento pinigais pagrindu, nes su sandorio prielaidomis yra susiję ir buvę tarpusavio asmeniniai santykiai bei susitarimai dėl daikto naudojimo ir valdymo.

Sprendimas pradėti ikiteisminį tyrimą ir jį atlikti buvo priimtas faktiškai nesant tam jokio realaus pagrindo. Kaip matyti iš 2014-01-30 nutarimo nutraukti ikiteisminį tyrimą, kuriuo sprendimas iš esmės grindžiamas civilinės ir baudžiamosios teisių atskyrimo principu, pabrėžiant, kad negali būti nagrinėjamos tokios aplinkybės, kurios negali būti ikiteisminio tyrimo dalyku, t. y. ikiteisminio tyrimo eiga negalima abejonių išsklaidymo, prielaidų, spėjimų patvirtinimo ar paneigimo pagrindu (šiam kontekste nutarime aptartos būtent kreipimesi išdėstytos aplinkybės), ikiteisminis tyrimas pradėtas ir buvo atliekamas aiškiai būtent pastaraisiais tikslais, kartu iš esmės klaidingai išreiškiant nuosavybės teisės į daiktą turinio suvokimą tuo aspektu, kuriuo prireikė atskirti daikto valdymo, naudojimosi juo teisės turinį nuo disponavimo teisės turinio. Jei nebūtų buvę ignoruota tai, kad asmens turima teisė tik disponuoti daiktu nesukuria beatodairiško reikalavimo teisių daikto valdytojo ir naudotojo atžvilgiu, bei tai, kad ne R. P. reikalavo perduoti turtą, o reikalavimas buvo išdėstytas jos atžvilgiu, vien pats šis faktas rodo, kad R. P. buvo faktinė daikto valdytoja ir naudotoja, kaip tai ir buvo akivaizdu po policijos nuovados tyrėjo atlikto tyrimo, nebūtų išvelgtas joks pagrindas panaikinti sprendimą atsisakyti pradėti ikiteisminį tyrimą ir tirti aptariamus santykius ikiteisminiame tyrime. Taigi sprendimo pradėti ikiteisminį tyrimą ir jį atlikti pagrindas jokia logika ir jokių teisės normų aiškinimu negali būti siejamas su pagrindu manyti, kad veikoje bent kokiomis aplinkybėmis galėtų būti nusikaltimo, numatyto Baudžiamojo kodekso 294 straipsnio 1 dalyje, bent vienas objektyvusis požymis, t. y. tai, kad nėra šio nusikaltimo objektyviųjų požymių, negalėjo nebūti akivaizdu jau sprendžiant ikiteisminio tyrimo pradėjimo klausimą.

Komisijai pateiktame Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos atsakyme nurodoma, kad Viešųjų ir privačiųjų intereso derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo 6 straipsnio 1 dalies 6 punkte nurodyta, kad privačiųjų interesų deklaracijoje nurodoma informacija „apie per paskutinius 12 kalendorinių mėnesių sudarytus ir kitus galiojančius sandorius (sandorio rūšis, forma, objektas, šalys, sudarymo data, apytikslė sandorio forma, objektas, šalys, sudarymo data, apytikslė sandorio vertė), jeigu sandorio vertė didesnė negu 10 000 Lt. Sandorio vertė nustatoma atsižvelgiant į sutartyje nurodytą prekės kainą, todėl prokurorė R. P., įsigydama transporto priemonę, kurios įsigijimo sutartyje nurodyta vertė yra 9000 Lt, deklaruoti neprivalejo.

Komisijai pateiktame Valstybinės mokesčių inspekcijos atsakyme nurodoma, kad pagal Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymo (toliau – GPMĮ) 2 straipsnio 15 dalį pajamos natūra yra neatlygintinai, mainais arba lengvatine kaina (konkrečiam gyventojui dėl tam tikru interesu ar sandoriu įtakos nustatyta mažesne negu tikroji rinkos kaina) gautas nuosavybėn arba naudoti (neįgyjant nuosavybės teisės) turtas arba gautos paslaugos, taip pat kita gauta nauda (jei naudos davėjas turėjo tikslą naudą duoti konkrečiam asmeniui), kai gauto turto, paslaugų ar

kitos naudos ekvivalentas pinigine išraiška pagal šio įstatymo nuostatas būtų priskiriamas pajamoms, išskyrus GPMĮ 9 straipsnio 1 dalyje nustatytus atvejus. Pajamų natūra pripažinimo nuostatos gali būti taikomos, kai gyventojas gautas turtas yra laikomas pajamomis (kaip tai apibrėžta GPMĮ 2 str. 14 d.) bei tenkinamos visos pajamas natūra apibrėžiančioje sąvokoje (2 str. 15 d.) įvardytos sąlygos, t. y.:

- turto davėjo ir naudos gavėjo tarpusavio santykiai yra pagrįsti siekimu duoti (gauti) ekonominę naudą ir

- siekis duoti (gauti) naudą yra kilęs dėl tam tikrų interesų ar sandorių įtakos, ir

- naudos davėjas siekia duoti naudą konkrečiam gyventojui.

Siekiant teisingai pritaikyti GPMĮ nuostatas, kiekviena konkreti situacija vertinama individualiai, atsižvelgiant į faktines aplinkybes, tarp šalių susiklosčiusių santykių esmę, jų susitarimų turinį ir pan. Pajamų natūra nuostatos netaikomos ir gyventojas gauta nauda nevertinama kaip pajamų mokesčio objektas, kai ji gauta bendražmogiško bendravimo pagrindu, kai neidentifikuojamas ekonominiais dėsniais pagrįstas siekis duoti (gauti) ekonominę naudą. Vadinasi, kai gyventojas perleidžia automobilį kitam gyventojui mažesne nei tikroji rinkos kaina, galėtų būti laikoma, kad pastarasis gyventojas gauna pajamų natūra, jei galima nustatyti, jog toks sandoris yra sudarytas dėl tam tikrų interesų ar sandorių įtakos, ar siekiant duoti jam ekonominę naudą. Tokiu atveju gyventojas gautos pajamos būtų pripažįstamos kitomis pajamomis (pagal esmę – dovana) ir deklaruojamos bei apmokestinamos GPMĮ nustatyta tvarka.

Kodeksas nustato elgesio ir profesinės etikos normas, kurių privalo laikytis prokurorai, atlikdami tarnybą prokuratūroje. Vienas iš Kodekso principų – atsakomybės principas, kuriuo vadovaudamasis prokuroras turi vengti tarnybos ir ne tarnybos metu žodžiais arba savo elgesiu paniekinti ar žeminti prokuroro, kaip valstybės pareigūno, ir prokuratūros, kaip valstybės institucijos, vardą. Nagrinėjant kreipimąsi buvo siekiama nustatyti, ar prokurorė R. P. nepažeidė šio principo. Abejonių kėlė galimas artimas prokurorės R. P. ir užsienyje sulaikyto asmens A. M. ryšys, kai prokurorė, organizuodama ikiteisminį tyrimą baudžiamosiose bylose dėl kontrabandos (BK 199 str.), muitinės apgaulės (BK 199¹ str.), neteisėto disponavimo akcizais, apmokestinamomis prekėmis (BK 199² str.), neteisėto prekių ar produkcijos neišvežimo iš Lietuvos Respublikos (BK 200 str.), kuriose ikiteisminį tyrimą atlieka apygardos prokuratūros veiklos teritorijoje esančių ikiteisminio tyrimo įstaigų ikiteisminio tyrimo pareigūnai, iš minėto asmens įgijo automobilį „Hummer H3“ galimai žemesne nei rinkos kaina. Dėl kitoje Europos Sąjungos šalyje galimai įvykdyto stambaus masto kontrabandos A. M. galimai galėjo būti taikomas turto konfiskavimas, kas kėlė abejonių dėl realaus automobilio pardavimo. Baudžiamojo kodekso 72 straipsnyje nustatyta, kad konfiskuotinu turtu laikomas Baudžiamojo kodekso uždraustos veikos įrankis, priemonė ar rezultatas. Jokių duomenų, kad minėtam automobiliui būtų taikomas turto konfiskavimas, nebuvo gauta. Be to, iš surinktų duomenų matyti, kad prokurorė R. P. naudojosi automobiliu ir iki sandorio sudarymo, turėjo tiek naudojimosi, tiek valdymo teisę, o sudariusi pirkimo pardavimo sandorį įgijo ir disponavimo automobiliu teisę. Taigi, kaip matyti, sandoris nebuvo apsimestinis. R. P. sudarant automobilio pirkimo sandorį nenustatytas joks teisės pažeidimas, taip pat nenustatyta, kad R. P. būtų pažeidusi atsakomybės principą, kuriuo vadovaudamasis prokuroras turi vengti tarnybos ir ne tarnybos metu žodžiais arba savo elgesiu paniekinti ar žeminti prokuroro, kaip valstybės pareigūno, ir prokuratūros, kaip valstybės institucijos, vardą.

Komisija, ištyrusi ir išnagrinėjusi kreipimąsi, įvertinusi surinktus duomenis, gautus atsakymus į paklausimus iš Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos (2014-05-25 raštas Nr. S-636-)2.5) ir Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos (2014-06-10 raštas Nr. (32.41-GPM)-RM), atsižvelgdama į prokurorės paaiškinimą, Komisijos posėdžio metu balsų dauguma nusprendė, kad prokurorė R. P. nepadarė įstatymo pažeidimo, tarnybinio nusižengimo, prokuroro vardą žeminančio poelgio ar kito Kodekso pažeidimo.

Komisija, įvertinusi visas faktines aplinkybes ir jai pateiktą medžiagą, vadovaudamasi Prokuratūros įstatymo 41 straipsnio 3 dalimi, Prokurorų etikos komisijos nuostatų 43, 43.1 punktais

k o n s t a t u o j a,

kad Kauno apygardos prokuratūros Antrojo baudžiamojo persekiojimo skyriaus prokurorė R. P. nepadarė įstatymo pažeidimo, tarnybinio nusižengimo, prokuroro vardą žeminančio poelgio ar kito Kodekso pažeidimo.

Komisijos primininkas

Vida Ramanauskienė

Komisijos nariai:

Inesa Gulbinienė

Jurgita Paužaitė-Kulvinskienė

Kazys Pėdnyčia

Gintautas Valickas